

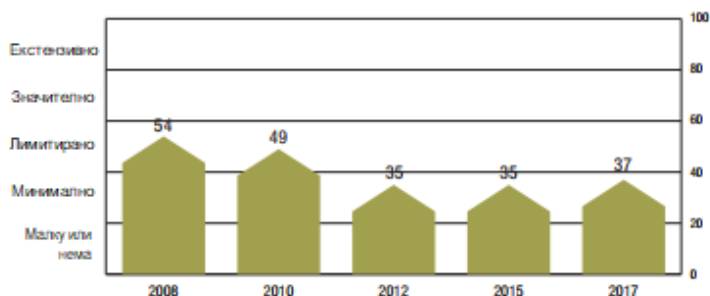
	<h2>37</h2> <p>од 100</p> <p>ТРАНСПАРЕНТНОСТ ИНДЕКС НА ОТВОРЕН БУЏЕТ</p> <p>Македонија обезбедува на јавноста минимум информации</p>	<h2>0</h2> <p>од 100</p> <p>ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА</p> <p>Македонија не обезбедува на јавноста можности за вклучување во буџетски процес</p>	<h2>56</h2> <p>од 100</p> <p>НАДЗОР НАД БУЏЕТИТЕ</p> <p>ОД СТРАНА НА ЗАКОНОДАВЕЦОТ И ДРЖАВНАТА РЕВИЗИЈА Законодавецот и државната ревизија Во Македонија обезбедуваат лимитиран надзор над буџетите</p>
--	---	---	--

ТРАНСПАРЕНТОСТ (ОБИ ИНДЕКС)

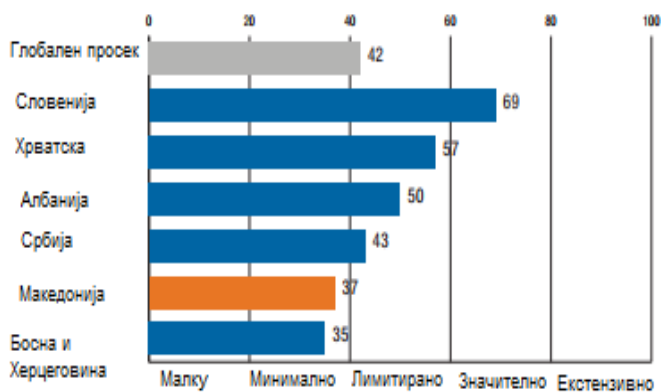
Врз основа на меѓународно прифатливи критериуми развиени од меѓународните организации, ОБИ употребува 109 еднакво пондерирани индикатори за мерење на буџетската транспарентност. Овие индикатори оценуваат дали владите ги даваат на располагање на јавноста осумте клучни буџетски документи и тоа навремено и дали тие документи обезбедуваат целосно корисни буџетски информации.

Секоја земја добива композитен резултат (од 100) со што е рангирана соодветно преку ОБИ индекс кој е светски независен систем за мерење на транспарентност на буџетите.

Како ОБИ резултатите за Македонија се менуваат со текот на времето?

Како Македонија се споредува со другите во буџетската транспарентност?

Резултат за Македонија е 37 од 100 и е близу до глобалниот просек од 42.

Јавно достапни буџетски документи од 2008 до 2017

Документ	2008	2010	2012	2015	2017
Пред-буџетска изјава	●	●	●	●	●
Предлог буџет	●	●	●	●	●
Усоен буџет	●	●	●	●	●
Граѓански буџет	●	●	●	●	●
Месечни извештаи	●	●	●	●	●
Полугодишен извештај	●	●	●	●	●
Завршна сметка	●	●	●	●	●
Ревизорски извештај	●	●	●	●	●

- Јавно достапен
- Објавено доцна, или необјавено на Интернет, или произведено за интерни потреби или не е направен
- Не е изготвен

Колку се целосни и корисни информациите кои се наоѓаат во клучните буџетски документи кои се објавуваат во Македонија?

Резултатот од ОБИ индексот за Македонија во 2017 е скоро ист како и во 2015 година
Сепак, од 2015 година, Македонија не направила прогрес во:

- Пред-буџетска изјава е направена но не е објавена навремено.

Клучни буџетски документи

Пред-буџетска изјава: објавува многу параметри за фискалната политика пред да се објави Предлог-буџетот; ги прикажува владините економски проекции, предвидените приходи, расходи и задолжување.

Предлог буџет: поднесен од извршната власт до законодавецот за донесување; содржи детали за изворите на приходите, буџетските алокации до министерствата, предложените промени во политиките и други информации кои се важни аз разбирање на фискалната ситуација во земјата.

Донесен буџет: буџет кој е донесен од законодавецот.

Граѓански буџет: поедноставена и помалку техничка верзија на владиниот предлог-буџет, донесен буџет, кој е дизајниран за да пренесе информации до јавноста.

- Не се подготвува Граѓански буџет и Полугодишен извештај.
- Се објавува Предлог буџет кој содржи минимум информации.

Месечни извештаи: вклучуваат информации за извршувањето на приходите, расходите и задолжувањето во даден интервал (квартално или месечно)

Полугодишен извештај: содржи информации за целосно ажурирање во врска со извршувањето на буџетот на средина на фискалната година, вклучува проверка на економските претпоставки и ажурирани предвидувања на буџетските извршувања и резултати.

Завршна сметка: опис на ситуацијата со владините сметки на крајот на фискалната година и во идеални услови, евалуација на напредокот кој е постигнат во исполнување на целите од буџетските политики.

Ревизорски извештај: објавен од Државниот завод за ревизија врши оценка на целисходноста и комплетноста на завршната сметка.

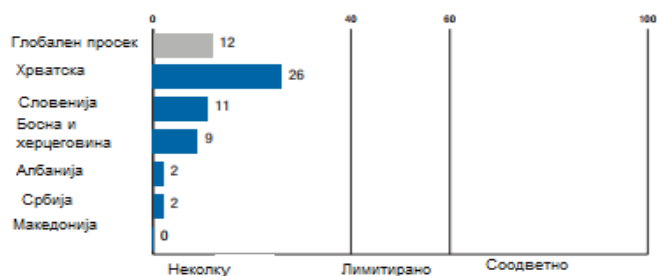
УЧЕСТВО НА ЈАВНОСТА

Транспарентноста сама за себе не е доволна за подобрување на доброто владеење. Учеството на јавноста во буџетирањето е витално за постигнување на позитивни резултати кои се поврзани со повисока буџетска транспарентност.

За мерење на учеството на јавноста ОБИ прави оценка на степенот до кој владата обезбедува можности на јавноста за учество во буџетскиот процес. Такви можности треба да бидат обезбедени низ целиот буџетски циклус од страна на извршната власт, законодавната власт и од страна на Државниот завод за ревизија.

Направена е оценка на прашањата од ОБИ 2017 година за да тие се стават на линија на новите принципи на Глобалната иницијатива за фискална транспарентност (Global Initiative for Fiscal Transparency) за учество на јавноста, кои служат како основа за широко прифатените норми за учество на јавноста во буџетските процеси. Затоа, овие резултати и податоци од ОБИ 2017 година не можат да се споредуваат со оние од претходните објави на ОБИ.

Како Македонија се споредува со другите во учеството на јавноста?

Резултатот за Македонија е 0 од 100 што значи дека **нема** можности за јавно учество во буџетскиот процес. Ова е пониско и од глобалниот просек од 12.

До кое ниво институциите во Македонија овозможуваат учество на јавноста?

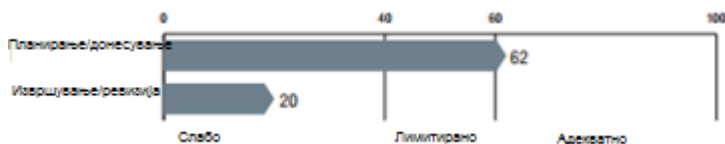

Истражувањето за Отворени Буџети ја испитува улогата на законодавецот, државниот завод за ревизија и независните фискални институции во буџетскиот процес и до кое ниво овие институции вршат ефективна надзорна улога врз буџетите. Овие институции играат критична улога – често дефинирана во устав или закони – во планирањето на буџетите и надзорот врз имплементацијата.

Овие индикатори беа ревидирани заради подобра оценка на улогата на надзорните институции и во осигурување на интегритетот и отчетноста при употребата на јавните ресурси. Затоа, податоци аз улогата и ефективноста на надзорните институции во Истражувањето за Отворени Буџети 2017 не треба да се споредува директно со податоците од претходните објави на ОБИ.

До кое ниво законодавецот во Македонија спроведува буџетски надзор?

Законодавецот врши **лимитиран** буџетски надзор. Овие резултати. Овие резултати рефлектираат дека законодавецот врши адекватен надзор над планирањето во буџетскиот циклус и слаб надзор во имплементација во буџетскиот циклус.

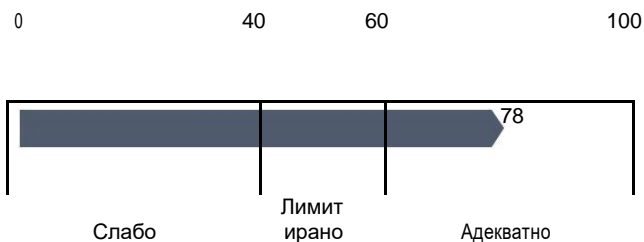
Надзор од независни фискални институции

Во Македонија не постои независна фискална институција (НФИ). Додека НФИ не се толку глобално распространети сепак се признати како важен извор за независно, непартиско информирање. НФИ имаат разни институционални форми. Најчести форми се парламентарни буџетски канцеларии и фискални совети.

Главни препреки за ефективен надзор од законодавецот се:

- Недостасува дебата за буџетските политики од страна на законодавецот пред да пристигне Предлог буџетот.
- Комисиите не дискутираат по месечните извештаи за извршување на буџетот.
- Во пракса, во извршување, законодавецот не е консултиран пред владата да ги троши непланираните приходи или пред владата да ги редуцира трошењата поради пониски приходи.

До кое ниво Државниот завод за ревизија врши надзор?

Државниот завод за ревизија врши **адекватен** буџетски надзор.

- Според законот има целосна дискреција за да врши ревизија по дискреција.
- Дополнително, Главниот ревизор е избран и се разрешува од законодавецот што ја зајакнува независноста на функцијата.
- Конечно, на Државниот завод за ревизија му е овозможено доволно средства за да извршување на мандатот и за извршување на ревизорските процеси и неговите ревизорски процеси се ревидирани од независна агенција.

За повеќе информации види Lisa von Trapp, Ian Lienert, and Joachim Wehner, "Principles for Independent Fiscal Institutions and Case Studies," *OECD Journal on Budgeting*, Март 2016 (специјално издание), стр. 9-24

Препораки

За подетални информации од истражувањето за Македонија ве молиме погледнете во Истражувањето на Отворени Буџети истражувач на Податоци atsurvey.internationalbudget.org.

Како Македонија може да ја подобри својата транспарентност?

За да подобри својата буџетска транспарентност, Македонија треба да има за приоритет:

- Објавување на Пред-буџетска изјава навремено на Интернет.
- Подготовка и објавување на Граѓански буџет и на Полугодишен извештај.
- Повеќе информации се потребни во Предлог буџетот. Препорака за зголемување на информации за резултати (перформанси) и за политиките како и за макроекономските предвидувања.

Како Македонија да го подобри учеството на јавноста?

За да го подобри учеството на јавноста во буџетскиот процес, Македонија треба да има за приоритет:

■ Пилот механизми за претставници од јавноста и извршната власт да разменуваат мислења за работи поврзани со буџетите и за време на планирање на буџетот и за време на мониторинг над неговото извршување. Овие механизми треба да базираат на иновативни методи како на пример партципативно буџетирање и социјална ревизија. Примери за вакви механизми се достапни тука: www.fiscaltransparency.net/mechanisms/.

■ Да се организираат сведочења во законодавниот дом при планирање на годишниот буџет за време на кои сведочења претставници од јавноста или граѓанските организации ќе може да сведочат.

■ Да се воспостават формални механизми за јавноста да помогне во планирање на програмата на Државен завод за ревизија и да учествува во ревизијата.

Како Македонија да го подобри надзорот?

За да го подобри надзорот над буџетите, Македонија треба да има за приоритет:

■ Законодавецот да држи дебати за буџетската политика пред да биде доставен Предлог-буџетот и да се донесат препораки за наредниот буџет.

■ Комисиите да ги разгледа и да објави извештаи за месечните извештаи од извршувањето на буџетите на Интернет.

■ Да се разгледа можноста за формирање на независна фискална институција за дополнително да се зајакне надзорот над буџетите.

Методологија

Истражувањето на Отворени Буџети употребува меѓународно прифатени критериуми развиени од мултилатералните организации од извори како Меѓународен монетарен фонд (IMF), Организација за економска соработка и развој (OECD), Меѓународната организација на врховни ревизорски институции (INTOSAI) и Глобалната иницијатива за фискална транспарентност (GIFT). Тоа е истражување кое е базирано на факти и ги оценува што се случува во пракса преку мерливи феномени. Целиот процес на истражување трае околу 18 месеци помеѓу Август 2016 и Јануари 2018 година и вклучува околу 300 експерти во 115 земји. Истражувањето на Отворени Буџети 2017 оценува само настани, активности или случувања до 31 декември 2016 година. Истражувањето е ревидирано методолошки споредено со 2015 година за да се рефлектираат промените во споделувањето на буџетските информации и за да се зајакнат одредени прашања поврзани со учеството на јавноста и надзорот над буџетите. Дискусија за овие промени може да се најдат во Глобалниот извештај за Истражувањето на Отворени Буџети (види линк подолу).

Вообичаено, одговорите на прашалникот се подржани со цитирања и со коментари. Ова може да вклучува референца до јавен документ, објава од влада која е официјална или коментари од интервјуа со владин претставник или информирани партнери.

Истражувањето се базира на прашалник кој е пополнет од **независен експерт за буџети** од секоја земја кои не се поврзани со извршната власт.

Нацрт одговорите на секој прашалник за секоја од земјите потоа независно се ревидирани од **анонимни експерти** кои исто така не се поврзани со извршната власт.

Дополнително, МПБ ги поканува скоро сите **влади** да дадат коментари на нацрт одговорите во прашалникот и ги зема во предвид тие коментари пред да се финализираат резултатите од прашалникот.

Истражувачите одговараат на коментарите од независните ревизори и од нивните влади и ако е тоа применливо и МПБ ги просудува сите конфликтни одговори за да се овозможи конзистентност низ сите земји за селектирани одговори.

И покрај неколкуте обиди МПБ не доби одговори на ИБП прашалникот од влада на Македонија..

Истражувањето на ИОБ прашалникот е спроведено од:

Марјан Николов

Центар за економски анализи

Бул. Јане Сандански 63/3

1000 Скопје, Македонија

info@cea.org.mk

Повеќе информации

Посетете ја Интернет страницата: openbudgetsurvey.org вклучувајќи:

- ИОБ прашалник 2017: Глобален извештај
- Алатка за истражување на податоци
- Извештај за методологијата
- Целосен прашалник